

संपादकीय

मराठवाडा मुक्ती संग्राम : स्वातंत्र्याच्या इतिहासातील शौर्यगाथा

आज १७ सप्टेंबर. हा दिवस मराठवाडा मुक्ती संग्राम दिन म्हणून साजरा केला जातो. १७ ऑगस्ट १९४७ रोजी भारताला स्वातंत्र्य मिळाले; मात्र देश स्वतंत्र झाल्यानंतरही मराठवाडा निजामाच्या राजवटीखाली पारतंत्र्यातच होता. त्यामुळे मराठवाड्यातील जनतेला स्वातंत्र्याचा अनुभव घेण्यासाठी आणखी एक संघर्ष करावा लागला. हा संघर्ष केवळ राजकीय नव्हता, तर तो स्वाभिमान, लोकशाही आणि भारतीया एकात्मतेसाठीचा लढा होता. पूर्वी मराठवाडा हैदराबाद संस्थानाचा भाग होता. या संस्थानावर निजाम मीर उस्मान अली खान याचे राज्य होते. भारत स्वतंत्र झाल्यानंतर संस्थानांनी भारतात सामील व्हावे, अशी भूमिका भारत सरकारने घेतली होती. मात्र निजामाने हैदराबाद संस्थान भारतात विलीन करण्यास नकार दिला. स्वतंत्र हैदराबादचे स्वप्न पाहणाऱ्या निजामाच्या भूमिकेमुळे संस्थानातील जनतेसमोर मोठे संकट निर्माण झाले.

हैदराबाद संस्थानातील जनता मात्र भारताशी एकरूप होण्याच्या बाजूने होती. निजामाच्या राजवटीतून मुक्त होऊन भारतीय संघराज्यात सामील होण्यासाठी स्वामी रामानंद तीर्थ यांच्या नेतृत्वाखाली हैदराबाद मुक्ती संग्रामाला वेग आला. मराठवाड्यातही या आंदोलनाची तीव्रता वाढत गेली. गोविंदभाई श्रॉफ, रविनारायण रेड्डी, बाबासाहेब परांजपे यांच्यासह अनेक स्वातंत्र्यसैनिकांनी या लढ्यात महत्त्वपूर्ण योगदान दिले.

हैदराबाद संस्थानात त्यावेळी तेलंगणा, मराठवाडा आणि कर्नाटकातील काही प्रदेशांचा समावेश होता. निजामाच्या राजवटीविरुद्ध आवाज उठविणाऱ्या जनतेवर मोठ्या प्रमाणात दडपशाही करण्यात आली. निजामाचा समर्थक कासीम रिझवी आणि रझाकारांच्या कारवायांमुळे जनतेमध्ये भीतीचे वातावरण निर्माण झाले होते. तरीही स्वातंत्र्याची आस असलेली जनता मागे हटली नाही.

मराठवाड्यातील गावागावातून स्वातंत्र्यसैनिक पुढे आले. अनेकांनी तुरुंगवास सहन केला, अनेकांनी लाठीमार आणि अत्याचार सोसले, तर अनेकांनी आपल्या प्राणांची पर्वा न करता भारतीय तिरंग्यासाठी संघर्ष केला. नांदेड, लातूर, परभणी, औरंगाबाद, उस्मानाबाद, बीड, जालना आणि हिंगोली या भागांतील जनतेनेही या आंदोलनात महत्त्वाची भूमिका बजावली. या लढ्यामुळे स्वातंत्र्याची भावना जनमानसात अधिक दृढ झाली.

निजामाच्या राजवटीकडून जनतेवरील अन्याय आणि अत्याचार सुरूच राहिल्याने भारत सरकारने अखेर कठोर निर्णय घेतला. १३ सप्टेंबर १९४८ रोजी 'ऑपरेशन पोलो' अंतर्गत हैदराबाद संस्थानाविरुद्ध भारतीय सैन्याची कारवाई सुरू झाली. त्यावेळी सरदार वल्लभभाई पटेल भारताचे गृहमंत्री होते. संस्थानांचे भारतात विलीनीकरण करून देशाची अखंडता मजबूत करण्यामध्ये त्यांची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची होती.

भारतीय सैन्याने विविध दिशांनी हैदराबाद संस्थानात प्रवेश केला. सोलापूरच्या दिशेनेही भारतीय सैन्याने आगेकूच केली. काही दिवसांत भारतीय सैन्याने अनेक महत्त्वाची ठिकाणे ताब्यात घेतली. निजामाच्या सैन्याला भारतीय सैन्यापुढे फार काळ टिकाव धरता आला नाही. परिस्थिती हाताबाहेर जात असल्याचे लक्षात आल्यानंतर निजामाच्या सैन्याने शरणागती पत्करण्याचा निर्णय घेतला.

अखेर १७ सप्टेंबर १९४८ रोजी हैदराबाद संस्थान निजामाच्या राजवटीतून मुक्त झाले. निजामाच्या सैन्याचे प्रमुख जनरल एल-एड्रूस यांनी भारतीय सैन्यासमोर शरणागती पत्करली. त्यानंतर हैदराबाद संस्थान भारताचा अविभाज्य भाग बनले आणि या प्रदेशात तिरंगा अभिमानाने फडकला. मराठवाड्यातील जनतेच्या दीर्घ संघर्षाला अखेर यश मिळाले.

मराठवाडा मुक्ती संग्राम हा भारतीय स्वातंत्र्याच्या इतिहासातील एक महत्त्वाचा अध्याय आहे. देशाला १९४७ मध्ये स्वातंत्र्य मिळाले असले, तरी मराठवाड्यातील जनतेला निजामाच्या अन्यायी राजवटीतून मुक्त होण्यासाठी १९४८ पर्यंत संघर्ष करावा लागला. त्यामुळे १७ सप्टेंबर हा दिवस मराठवाड्याच्या स्वाभिमानाचा, त्यागाचा आणि संघर्षाचा दिवस आहे. आजच्या पिढीने या इतिहासाकडे केवळ सुट्टीचा किंवा औपचारिक कार्यक्रमाचा दिवस म्हणून पाहू नये. स्वातंत्र्य आपल्याला सहज मिळालेले नाही. असंख्य ज्ञात-अज्ञात स्वातंत्र्यसैनिकांनी त्यासाठी त्याग केला आहे. त्यांच्या संघर्षांमुळे आज आपण लोकशाही, स्वातंत्र्य आणि संविधानिक अधिकारांचा उपभोग घेत आहोत. त्यामुळे या इतिहासाची माहिती विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविणे आणि पुढील पिढीला स्वातंत्र्याच्या मूल्यांची जाणीव करून देणे ही आपली सामूहिक जबाबदारी आहे. मराठवाडा मुक्ती संग्रामाने आपल्याला एक महत्त्वाचा संदेश दिला-अन्याय कितीही मोठा असला तरी संघटित जनशक्ती, धैर्य आणि स्वातंत्र्याची प्रबळ इच्छा यांच्यापुढे तो टिकू शकत नाही. या संग्रामातून राष्ट्रीय एकत्वला, लोकशाही आणि स्वाभिमानाचे महत्त्व अधोरेखित होते.

मराठवाड्याच्या मुक्तीसाठी संघर्ष करणाऱ्या आणि आपल्या प्राणांची आहुती देणाऱ्या सर्व ज्ञात-अज्ञात स्वातंत्र्यसैनिकांना या दिनी विनम्र अभिवादन! त्यांच्या त्यागाची आणि शौर्याची गाथा पुढील पिढ्यांपर्यंत पोहोचविणे हीच त्यांना खरी आदरांजली ठरेल.

दापोडीतील शून्य कचरा प्रकल्पाची उपमहापौर शर्मिला बाबर यांच्याकडून पाहणी

महिला बचत गटाच्या माध्यमातून कचरा व्यवस्थापन; महिलांना रोजगारासह परिसर स्वच्छतेला चालना

■ पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी
पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका आणि वैष्णवी महिला बचत गटाच्या माध्यमातून दापोडी येथे राबविण्यात येत असलेल्या शून्य कचरा प्रकल्पाची उपमहापौर शर्मिला बाबर यांनी पाहणी केली. यावेळी त्यांनी प्रकल्पाची कार्यपद्धती, कचरा संकलन व प्रक्रिया याबाबत माहिती घेतली. प्रकल्पात कार्यरत महिलांशी संवाद साधून त्यांच्या कामकाजाची तसेच अडचणींची माहितीही त्यांनी जाणून घेतली.

महानगरपालिकेच्या समाज विकास विभाग, आरोग्य विभाग आणि

पर्यावरण विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने हा उपक्रम राबविण्यात येत आहे. वैष्णवी महिला बचत गटातील सात महिला प्रकल्पाचे कामकाज सांभाळत असून, त्यातून कचऱ्याचे स्थानिक पातळीवर शास्त्रीय व्यवस्थापन करण्याबरोबरच महिलांना रोजगाराची संधी उपलब्ध झाली आहे.

प्रकल्पात संकलित होणाऱ्या ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया करून सैद्ध्य खत तयार केले जाते. तसेच प्लास्टिक कचऱ्यावर प्रक्रिया करून बेच, पेन्सिंग ब्लॉक यांसारख्या विविध उपयुक्त वस्तू तयार केल्या जात आहेत. त्यामुळे कचऱ्याचा

पुनर्वापर व पुनर्निर्मितीला चालना मिळत असून परिसरातील स्वच्छताही राखण्यास मदत होत आहे. स्थानिक पातळीवरच कचऱ्यावर प्रक्रिया होत असल्याने कचरा वाहतूक करून मोर्शी येथील कचरा डेपोवर नेण्याचा भार कमी होण्यास मदत होत आहे. परिणामी कचरा व्यवस्थापन अधिक विकेंद्रित आणि

दापोडीतील महिला बचत गटाच्या माध्यमातून राबविण्यात येणारा शून्य कचरा प्रकल्प हा स्वच्छता, पर्यावरण संवर्धन आणि महिला सक्षमीकरणाचा सुंदर संगम आहे. कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन करून त्यापासून खत तसेच विविध उपयुक्त वस्तू तयार केल्या जात आहेत. या उपक्रमामुळे परिसर स्वच्छ राहण्यास मदत होत असून महिलांना रोजगार व आर्थिक उत्पन्नाचे साधन मिळाले आहे. आपल्या मेहनतीतून आणि कल्पनेतून या महिला समाजासमोर प्रेरणादायी आदर्श निर्माण करत आहेत. अशा उपक्रमांना प्रोत्साहन देऊन त्यांचा विस्तार करण्यासाठी महानगरपालिका स्तरावर आवश्यक सहकार्य करण्यात येईल.

तयार करण्याच्या त्यांच्या कामातून स्वच्छता आणि पर्यावरण संवर्धनाला हातभार लागत आहे. यावेळी सहाय्यक आरोग्य निरीक्षक राजेश भाट, अंकुश झिटे, मुख्य आरोग्य निरीक्षक उद्धव डवरी, आरोग्य निरीक्षक

शिरूरच्या घरकुलाच्या जागेवरून संघर्ष; म्हाडाच्या भूमिकेवर प्रश्नचिन्ह

३.९४ हेक्टर जागेवर १५ वर्षांपासून घरकुल योजना का नाही? संघर्ष समितीचा सवाल

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

शिरूर : प्रतिनिधी

शिरूर शहरातील सर्व नं. ११३१/१अ/१ या जमिनीवरून घरकुलाचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी घरकुल उद्देशाने म्हाडाला देण्यात आलेल्या सुमारे ३.९४ हेक्टर जागेचा गेल्या १५ वर्षांत अपेक्षित वापर झाला नसल्याचा आरोप शिरूर घरकुल हक्क संघर्ष समितीने केला आहे. या जागेवर स्वरत घरकुल योजना राबविण्याऐवजी तेथे वास्तव्यास असलेल्या गरजू नागरिकांच्या निवाऱ्याचा प्रश्न निर्माण केला जात असल्याचा दावा समितीने केला आहे.

समितीच्या म्हणण्यानुसार, संबंधित जमीन आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी घरकुल

उभारण्याच्या अटीवर म्हाडाकडे देण्यात आली होती. मात्र, या कालावधीत प्रत्यक्षात किती घरे बांधण्यात आली, याची अधिकृत माहिती जाहीर करण्यात आलेली नसल्याचा समितीचा दावा आहे. त्यामुळे जमीन ज्या उद्देशासाठी देण्यात आली, त्या उद्देशाची पूर्तता झाली आहे का, असा प्रश्न उपस्थित करण्यात येत आहे.

सध्या या जागेवर काही गरीब कुटुंबांनी झोपड्या उभारून वास्तव्य केले असल्याचे समितीचे म्हणणे आहे. या रहिवाशांच्या निवाऱ्याचा प्रश्न सोडविण्याऐवजी त्यांच्या झोपड्यांवर कारवाई करून त्या ठिकाणी महागडी घरे उभारण्याचा प्रयत्न होत असल्याचा आरोप आंदोलनकर्त्यांनी केला आहे. या प्रक्रियेत एका माजी खासदाराचा हस्तक्षेप असल्याचाही

दावा समितीने केला आहे. मात्र, या आरोपाची स्वतंत्र अधिकृत पुष्टी झालेली नाही. या पार्श्वभूमीवर शिरूर घरकुल हक्क संघर्ष समितीने म्हाडाकडून संबंधित जमिनीची सद्यस्थिती, मूळ वाटपाच्या अटी आणि आतापर्यंत झालेल्या कार्यवाहीचा खुलासा करण्याची मागणी केली आहे. तुकाराम खोले, किरण बनकर, नगरसेवक रवींद्र ढोबळे आदींचा समितीत सहभाग असल्याचे सांगण्यात

आले. समितीची प्रमुख मागणी म्हणजे संबंधित जमिनीचा मूळ उद्देश पूर्ण झाला नसेल, तर तिच्याबाबत शासनाने कायदेशीर पातळीवर निर्णय घेऊन ती जागा शिरूर नगरपालिकेकडे वर्ग करावी आणि तेथे आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल नागरिकांसाठी परवडणारी घरकुल योजना राबवावी.

म्हाडाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर पुणे मंडळाच्या २०२३च्या झचअध गृहनिर्माण सोडतीत 'डॉ. छे. ३०८-ड्डळऑऑ-झचअध-१इक्व' अशी योजना नोंदविलेली दिसते. त्यामुळे संबंधित सर्व क्रमांकाची जमीन या योजनेशी नेमकी कशी संबंधित आहे, तसेच सध्याची प्रशासकीय व कायदेशीर स्थिती काय आहे, याबाबत

अधिकृत कागदपत्रांच्या आधारे स्पष्टता होणे आवश्यक आहे. (चक्कुअत्रक्ष)

दरम्यान, सर्व नं. ११३१/१अ/१ वरील मालकी हक्क, जमीनवाटपाच्या अटी, म्हाडाकडे हस्तांतरणाची कागदपत्रे आणि आतापर्यंतच्या विकास प्रक्रियेची नोंद तपासल्याशिवाय 'शर्तभंग' झाल्याचा अंतिम निष्कर्ष काढता येणार नाही. त्यामुळे संबंधित कागदपत्रे सार्वजनिक करून म्हाडाने आपली भूमिका स्पष्ट करावी, अशी मागणी संघर्ष समितीकडून करण्यात आली आहे. गरजू नागरिकांना हक्काचे घर मिळावे आणि घरकुलासाठी राखीव जमिनीचा मूळ उद्देश कायम राहावा, यासाठी संघर्ष समितीने आंदोलन तीव्र करण्याचा इशारा दिला आहे.

घराघरांत उजळणार स्वच्छतेचा दीप

‘स्वच्छता ही सेवा’ अभियानात नागरिकांनी सहभागी व्हावे : महापौर रवि लांडगे, आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांचे आवाहन

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

केडू शासनाच्या 'स्वच्छता ही सेवा-२०२६' अभियानांतर्गत १७ सप्टेंबर रोजी पिंपरी-चिंचवड शहरातील नागरिकांनी आपल्या घराची स्वच्छता सायंकाळी दिवा प्रज्वलित करावा आणि स्वच्छ, निरोगी जीवनशैलीचा संकल्प करावा, असे आवाहन महापौर रवि लांडगे आणि आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांनी केले आहे. प्रधानमंत्री आवास योजना (शहरी) अंतर्गत लाभार्थ्यांसह शहरातील सर्व नागरिकांनी या उपक्रमात उत्स्फूर्त सहभाग नोंदवावा, असेही त्यांनी म्हटले आहे.

स्वच्छता केवळ

सार्वजनिक ठिकाणांपुरती मर्यादित न राहता तिची सुरुवात प्रत्येक घर आणि कुटुंबापासून व्हावी, या उद्देशाने हा विशेष उपक्रम राबविण्यात येत आहे. नागरिकांनी १७ सप्टेंबर रोजी घराची स्वच्छता करून सायंकाळी दिवा प्रज्वलित करावा. स्वच्छतेचा हा दीप कुटुंबाच्या आरोग्यासोबतच स्वच्छ जीवनशैलीचा संकल्प अधिक दृढ करणारा ठरावा, हा या उपक्रमामागील उद्देश आहे.

महापौर रवि लांडगे म्हणाले, स्वच्छ शहराची सुरुवात आपल्या घरापासून होते. प्रत्येक कुटुंबाने स्वच्छतेची जबाबदारी स्वीकारल्यास त्याचा सकारात्मक परिणाम संपूर्ण शहराच्या स्वच्छतेवर

होतो. त्यामुळे नागरिकांनी १७ सप्टेंबर रोजी घराची स्वच्छता करून दिवा प्रज्वलित करावा आणि स्वच्छतेचा संकल्प करावा. आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी म्हणाले, स्वच्छता ही एका दिवसाची मोहीम नसून सातत्याने अंगीकारायची जीवनशैली आहे. 'स्वच्छता ही सेवा' अभियानाच्या माध्यमातून स्वच्छतेचा संदेश प्रत्येक घरापर्यंत पोहोचविण्याचा वातावरण निर्माण होण्यास मदत होते. त्यामुळे हा केवळ एक दिवसाचा उपक्रम न मानता स्वच्छतेची सवय कायमस्वरूपी अंगीकारावी, असे त्यांनी सांगितले. उप आयुक्त अण्णा बोदडे म्हणाले, नागरिकांचा सहभाग हा स्वच्छता

ठेंगल यांनी नागरिकांना घर आणि परिसर स्वच्छ ठेवण्याचे आवाहन केले. नियमित स्वच्छतेच्या सवयींमुळे आरोग्यदायी वातावरण निर्माण होण्यास मदत होते. त्यामुळे हा केवळ एक दिवसाचा उपक्रम न मानता स्वच्छतेची सवय कायमस्वरूपी अंगीकारावी, असे त्यांनी सांगितले. उप आयुक्त अण्णा बोदडे म्हणाले, नागरिकांचा सहभाग हा स्वच्छता

अभियानाचा केंद्रबिंदू आहे. प्रत्येक घरातून स्वच्छतेचा संदेश देत नागरिकांनी घराची स्वच्छता करावी, दिवा प्रज्वलित करून स्वच्छ आणि निरोगी जीवनशैलीचा संकल्प करावा. तसेच ऑनलाईन सहभाग नोंदवून अभियानाला व्यापक लोकसहभाग मिळवून द्यावा. उपक्रमात सहभागी झाल्यानंतर नागरिकांनी 'स्वच्छता ही सेवा' अभियानाच्या संकेतस्थळावर ऑनलाईन सहभाग नोंदवावा. त्यासाठी 'सहभाग प्रमाणपत्र डाउनलोड करा' हा पर्याय निवडून नाव, वय, लिंग आदी आवश्यक माहिती भरावी. त्यानंतर 'स्वच्छतेतून समृद्धीकडे' हा उपक्रम प्रकार निवडून घराच्या

छायाचित्र अपलोड करावे. छायाचित्र अपलोड केल्यानंतर नागरिकांना सहभागाचे प्रमाणपत्र मिळणार आहे. नागरिकांनी १७ सप्टेंबर रोजी सायंकाळी ७ वाजेपर्यंत घराची स्वच्छता करून दिवा प्रज्वलित करावा आणि आपल्या सहभागाची ऑनलाईन नोंद करावी, असे आवाहन महापालिकेच्या वतीने करण्यात आले आहे. 'माझे घर, माझी स्वच्छता; माझा सहभाग, माझी जबाबदारी' या भावनेतून प्रत्येक कुटुंबाने या उपक्रमात सहभागी होऊन स्वच्छ, सुंदर पिंपरी-चिंचवडच्या निर्मितीतून स्वच्छता घ्यावे, असे महापालिकेने म्हटले आहे.

वादात मध्यस्थी करणाऱ्या सासूवर दाजीकडून कोयत्याने हल्ला

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मोर्शी : प्रतिनिधी

घरातील भांडणात मध्यस्थी केल्याच्या रागातून जावयाने स्वतःच्या सासूवर किचनमधील लोखंडी कोयत्याने डोक्यावर व हातावर वार करून जीवे मारण्याचा प्रयत्न केला. ही घटना १५ सप्टेंबर रोजी दुपारी दीडच्या सुमारास मोर्शी येथील गांधीनगर परिसरात घडली. याप्रकरणी पायल शिवाजी आदमाने (वय २४, रा. उल्कानगरी, छत्रपती संभाजीनगर) यांनी एमआयडीसी भोसरी पोलीस ठाण्यात फिर्याद दिली

आहे. संजय त्र्यंबक रगडे (वय ३५, रा. गांधीनगर, मोर्शी) असे आरोपीचे नाव असून पोलिसांनी त्याला ताब्यात घेतले आहे. आरोपी संजय रगडे हा फिर्यादीच्या बहिणीसोबत वाद घालत होता. त्यावेळी फिर्यादीची आई किचनमध्ये जेवण करत असताना तिने भांडण थांबवण्याचा प्रयत्न केला. याचा राग अनावर झाल्याने आरोपी संजयने "तुझा आता जीव घेतो" असे म्हणत स्वयंपाकघरातील लोखंडी कोयता उचलून सासूच्या डोक्यावर व हातावर जोरदार वार केले. एमआयडीसी

भोसरी पोलीस या प्रकरणात पुढील तपास करत आहेत. चारित्र्याच्या संशयावरून पिंपरीत तरुणावर लोखंडी हातोडीने प्राणघातक हल्ला चारित्र्याच्या संशयावरून मेहुण्याने दोन महिलांच्या साथीने तरुणावर लोखंडी हातोडीने हल्ला चढवून त्याला गंभीर जखमी केल्याची घटना पिंपरीतील बौद्धनगर झोपडपट्टीत घडली. मिळालेल्या माहितीनुसार, फिर्यादी महिलेच्या भावाच्या चारित्र्यावर आरोपी आकाश अनिल खंडागळे (वय ३२, रा. बौद्धनगर झोपडपट्टी, पिंपरी) हा संशय घेत असल्याने गेल्या

सहा महिन्यांपासून त्यांच्यात वाद सुरू होता. १५ सप्टेंबर रोजी पहाटे साडेतीनच्या सुमारास आकाश आणि इतर दोन महिला आरोपींनी संगनमत करून फिर्यादीच्या भावाला (दीपक) शिवीगाळ व लाथाबुड्कु्यांनी मारहाण केली. त्यानंतर आकाशने दीपकला जीवे मारण्याच्या उद्देशाने लोखंडी हातोडीने डोक्यावर, तोंडावर, छातीवर आणि बरगडीवर वार करून गंभीर जखमी केले. याप्रकरणी पिंपरी पोलिसांनी गुन्हा दाखल केला असून तपास पोलीस उपनिरीक्षक केणे करत आहेत.

हॉर्न वाजवल्याच्या

कारणावरून डंपर चालकाच्या डोक्यात लोखंडी टॉमीने वार (चाकण) नाणेकरवाडी (चाकण) येथील एका रस्केप गोदामाबाहेर डंपर चालकाला लोखंडी टॉमीने डोक्यात मारून गंभीर जखमी केल्याची घटना घडली आहे. याप्रकरणी संकेत मखिंद्र जाधव (वय २४, रा. जाधववाडी, चिखली) यांनी चाकण दक्षिण पोलीस ठाण्यात फिर्याद दिली आहे. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, १३ सप्टेंबर रोजी रात्री सव्वा दहाच्या सुमारास फिर्यादी यांच्या मालकीचा डंपर (चक १४ क्पा ५३८८) घेऊन

चालक महादेव शंकर सोळंके रस्केप माल खाली करून बाहेर येत होता. त्यावेळी आरोपी हरिदास रामकिशन कलबोले आणि लखन तातेराव आवले यांनी गाडीचा हॉर्न वाजवल्याच्या कारणावरून वाद घातला. संगनमत करून शिवीगाळ करत आरोपींनी डंपरमध्ये चढून "तुला आज जिवंत सोडत नाही" असे म्हणत महादेव यांच्या डोक्यात लोखंडी टॉमीने जबर मारहाण केली. याप्रकरणी चाकण दक्षिण पोलिसांनी गुन्हा दाखल केला असून पुढील तपास पोलीस उपनिरीक्षक किकर करत आहेत.

सा रांश वृत्त

कुराशच्या बनावट प्रमाणपत्रांचे राज्यभर रॅकेट; ११ वर्षात हजारावर प्रमाणपत्रे

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

पुणे । प्रतिनिधी

पुणे शहर पोलिस दलातील शिपाई भरती प्रक्रियेत कुराश खेळाच्या बनावट प्रमाणपत्रांचा वापर करून खेळाडू आरक्षणाचा कथित गैरफायदा घेतल्याचे प्रकरण समोर आल्यानंतर या प्रकरणाची व्याप्ती राज्यभर असल्याचे तपासात पुढे आले आहे. या प्रकरणी पुणे पोलिसांच्या गुन्हे शाखेने कोल्हापूर येथून पुनगावकर दाम्पत्याला ताब्यात घेतले आहे.

श्रुती पुनगावकर (४५) आणि धैर्यशील पुनगावकर (५१, दोघेही रा. कोल्हापूर) अशी ताब्यात घेतलेल्या संशयितांची नावे आहेत. यापूर्वी महाराष्ट्र राज्य कुराश असोसिएशनचे अध्यक्ष अंकुश नागर आणि सचिव शिवाजी सालुंखे यांना अटक करण्यात आली होती. त्यामुळे या प्रकरणातील अटकेची संख्या चार झाली आहे.

कुराश असोसिएशनच्या पदाधिकाऱ्यांनी गेल्या ११ वर्षात राज्यात एक हजारहून अधिक प्रमाणपत्रे वितरित केल्याची माहिती तपासात समोर आली आहे. या प्रमाणपत्रांच्या आधारे शासनाच्या विविध विभागांमध्ये किती जणांनी नोकऱ्या मिळवल्या, तसेच त्यातील प्रमाणपत्रे खरी की बनावट, याची पडताळणी गुन्हे शाखेकडून सुरू आहे.

या प्रकरणात आणखी कोणाचा सहभाग आहे का, प्रमाणपत्रांच्या आधारे किती उमेदवारांनी शासकीय नोकरी किंवा आरक्षणाचा लाभ घेतला आणि या संपूर्ण प्रक्रियेत कोणाची भूमिका होती, याचा तपास पोलिसांकडून केला जात आहे.

भीमाशंकर कारखान्याची वार्षिक सर्वसाधारण सभा सोमवारी

सीबीजी प्रकल्पासह आर्थिक विषयांवर होणार चर्चा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

लोणी धामणी । प्रतिनिधी

दत्तात्रयनगर, पारगाव (ता. आंबेगाव) येथील भीमाशंकर सहकारी साखर कारखान्याची सन २०२५-२६ आर्थिक वर्षाची ३० वी अधिमंडळाची वार्षिक सर्वसाधारण सभा सोमवार (दि. २१ सप्टेंबर) रोजी दुपारी दोन वाजता कारखाना कार्यस्थळावर होणार आहे. कारखान्याचे संस्थापक संचालक तथा महाराष्ट्र राज्याचे माजी सहकार मंत्री दिलीपराव दत्तात्रय वळसे पाटील यांच्या प्रमुख उपस्थितीत आणि कारखान्याचे चेअरमन बाळासाहेब बेंडे यांच्या अध्यक्षतेखाली ही सभा होणार आहे. अशी माहिती कारखान्याचे

व्हाईस चेअरमन अॅड. प्रदीप वळसे पाटील यांनी दिली. सभेत मागील वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या वृत्तांत वाचून चा कामकाज अहवाल, नफा-तोटापत्रक आणि दि. ३१ मार्च २०२६ रोजीचा ताळेबंद स्वीकारून

मंजूर करणे, तसेच सन २०२५-२६ च्या लेखापरीक्षण अहवालाची नोंद घेणे आदी विषयांवर चर्चा होणार आहे.

याशिवाय सन २०२४-२५ च्या लेखापरीक्षणातील दोष दुरुस्ती अहवाल स्वीकारणे, सन २०२६-२७ साठी वैधानिक लेखापरीक्षकाची नियुक्ती व शुल्क निश्चित करणे, संचालक मंडळाने सादर केलेल्या भाडवली व महसुली अंदाजपत्रकास मंजुरी देणे, तसेच सन २०२५-२६ मध्ये अंदाजपत्रकापेक्षा कमी-जास्त झालेल्या जमा-खर्चास मान्यता देणे, या विषयांचाही समावेश आहे.

भाग विकास निधीच्या

विनियोगास मान्यता, भाग विकास निधी व भीमाशंकर शिक्षण संस्था निधीसाठी करण्यात येणाऱ्या कपातीस मंजुरी, ऊस बिलातून कपात केलेल्या ठेवीची रक्कम परत करण्यासाठी मुदतवादीस मान्यता आदी विषय सभेत मांडले जाणार आहेत.

तसेच कारखाना परिसरात कॉम्प्रेस्ड बायोगॅस (उद्गत्र) प्रकल्प उभारणीबाबत निर्णय घेण्यासोबतच स्कॅप मटेरियल विक्रीस मान्यता देण्याबाबतही सभेत चर्चा होणार आहे.

वार्षिक सर्वसाधारण सभेस सर्व सभासदांनी उपस्थित राहावे, असे आवाहन चेअरमन बाळासाहेब बेंडे यांनी केले आहे.

लाखणगाव सोसायटीत मतदार प्रतिनिधी निवडीत राष्ट्रवादीचे वर्चस्व

८ विरुद्ध ३ मतांनी विवेक वळसे पाटील यांच्या नावाचा ठराव मंजूर

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

लाखणगाव (ता. आंबेगाव) : पुणे जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या आगामी पंचवार्षिक निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर आंबेगाव तालुक्यातील सहकार क्षेत्रातील राजकीय हालचालींना वेग आला आहे. सहकारी संस्थांमधून मतदार प्रतिनिधी निवडीसाठी २२ सप्टेंबर ही अंतिम मुदत असल्याने गावोगावी बैठका, गाठीभेटी आणि राजकीय मोर्चेबांधणी सुरू झाली आहे.

निवडणुकीनंतर तालुक्यातील राजकीय ताकद आणि सहकार क्षेत्रातील प्रभावाची

चाचपणी करणारी ही महत्त्वाची निवडणूक प्रक्रिया मानली जात आहे. प्रत्येक सहकारी संस्थेचा मतदार प्रतिनिधी कोणत्या गटाच्या बाजूने जातो, यावर जिल्हा बँकेच्या निवडणुकीतील राजकीय समीकरणांवर परिणाम होण्याची शक्यता आहे.

याच पार्श्वभूमीवर लाखणगाव विविध कार्यकारी सहकारी सोसायटीत राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या गटाने आपले दाखवून दिले. यापूर्वी झालेल्या सोसायटीच्या निवडणुकीत शिवसेना गटाने १२ विरुद्ध १ अशा फरकाने विजय मिळवला होता. मात्र, मतदार प्रतिनिधी निवडीसाठी

झालेल्या मतदानात राष्ट्रवादी गटाच्या बाजूने ८, तर विरोधात ३ मते पडली.

त्यानुसार पुणे जिल्हा परिषदेचे उपाध्यक्ष विवेक वळसे पाटील यांच्या नावाचा मतदार प्रतिनिधी म्हणून ठराव ८ विरुद्ध ३ मतांनी मंजूर करण्यात आला. त्यामुळे मागील सोसायटी निवडणुकीतील राजकीय चित्राच्या तुलनेत मतदार प्रतिनिधी निवडीच्या वेळी वेगळे समीकरण दिसून आले आहे.

दरम्यान, पुणे जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या निवडणुकीत लागू असलेली दहा वर्षांची अट रद्द झाल्याने माजी सहकार मंत्री दिलीप वळसे पाटील यांच्या

संभाव्य उमेदवारीबाबतही सहकार क्षेत्रात चर्चा सुरू झाली आहे. अट लागू असताना पर्यायी उमेदवाराबाबत हालचाली सुरू झाल्या होत्या. आता ही अट रद्द झाल्याने आगामी निवडणुकीतील समीकरणांना वेगळे वळण मिळण्याची शक्यता व्यक्त होत आहे.

दिलीप वळसे पाटील स्वतः जिल्हा बँकेच्या निवडणुकीच्या रिंगणात उतरणार की समर्थकाला संधी देणार, याबाबत अद्याप अधिकृत निर्णय स्पष्ट झालेला नाही. त्यामुळे २२ सप्टेंबरपर्यंत होणाऱ्या मतदार प्रतिनिधी निवडीकडे आंबेगाव तालुक्यातील सहकार क्षेत्राचे लक्ष लागले आहे.

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

लोणी-धामणी । वृत्तसंस्था

मांदळेवाडी (ता. आंबेगाव) येथील झंजळ डोंगर परिसरातील बोत्रे-शिंदे वस्ती भागात बिबट्याचा वावर वाढल्याने शेतकरी व ग्रामस्थांमध्ये भीतीचे वातावरण निर्माण झाले आहे. या परिसरात नागरिकांना अनेकदा बिबट्याचे दर्शन झाल्याचे सांगण्यात येत आहे.

अन्न व पाण्याच्या शोधात बिबट्या मानवी वस्तीच्या जवळ येत असल्याने नागरिकांच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न निर्माण झाला आहे. सध्या परिसरात शेतीची कामे सुरू असून शेतकऱ्यांना पहाटे तसेच सायंकाळच्या वेळी शेतात जावे लागते. त्यामुळे महिला, लहान मुले आणि शेतकऱ्यांमध्ये

चितेचे वातावरण आहे. पशुधनालाही बिबट्याचा धोका निर्माण झाल्याने शेतकऱ्यांची काळजी वाढली आहे.

वनविभागाने झंजळ डोंगर परिसराची तातडीने पाहणी करून बिबट्याच्या हालचालींचा मागोवा घ्यावा, अशी मागणी ग्रामस्थांकडून करण्यात आली आहे. तसेच बोत्रे-शिंदे वस्ती परिसरात पिंजरा लावून आवश्यक उपाययोजना

कराव्यात, अशी मागणी पुणे जिल्हा राष्ट्रवादी काँग्रेसचे सरचिटणीस बबन शिंदे, उद्योजक अजित बोत्रे तसेच ग्रामस्थ व शेतकऱ्यांनी केली आहे.

बिबट्याचा वावर लक्षात घेता नागरिकांनी रात्रीच्या वेळी एकट्याने बाहेर पडणे टाळावे, समूहाने प्रवास करावा तसेच पशुधन सुरक्षित ठिकाणी बांधावे, असे आवाहन वनविभागाकडून करण्यात आले आहे.

सुपे घाटात विद्यार्थ्यांना घेऊन जाणारी एसटी बस उलटली; मोठी जीवितहानी टळली

विद्या प्रतिष्ठानच्या विद्यार्थ्यांना घेऊन जात असताना अपघात; काही विद्यार्थी जखमी

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

बारामती : प्रतिनिधी

बारामती तालुक्यातील सुपे घाटात विद्यार्थ्यांना घेऊन जाणारी एसटी बस बुधवारी (दि. १६) सकाळी उलटून अपघात झाला. घाटातील पहिल्या वळणावर बस चढत असताना ती अचानक मागे सरकल्याने चालकाचा ताबा सुटला आणि बस रस्त्याच्या कडेला जाऊन उलटली. या अपघातात काही विद्यार्थी जखमी झाले असून, मोठी जीवितहानी टळली.

ही बस पाटस परिसरातून सुप्याकडे विद्यार्थ्यांना घेऊन

जात होती. बसमध्ये विद्या प्रतिष्ठानच्या शाळेतील विद्यार्थी प्रवास करीत होते. विद्यार्थ्यांची संख्या विविध वृत्तांमध्ये वेगवेगळी नमूद करण्यात आली असून, प्राथमिक वृत्तांनुसार बसमध्ये मोठ्या संख्येने विद्यार्थी होते. अपघातानंतर जखमी विद्यार्थ्यांना तातडीने रुग्णालयात दाखल करण्यात आले. काही विद्यार्थ्यांवर लोणी काळभेर परिसरातील रुग्णालयात उपचार सुरू असल्याचे वृत्त आहे.

अपघाताची माहिती मिळताच पोलिसांनी घटनास्थळी धाव घेतली. स्थानिक नागरिकांच्या

मदतीने विद्यार्थ्यांना बसमधून बाहेर काढून उपचारासाठी हलविण्यात आले. अपघाताचे नेमके कारण तसेच बसच्या तांत्रिक स्थितीबाबत संबंधित यंत्रणांकडून तपास सुरू आहे. दरम्यान, या घटनेमुळे विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षित वाहतुकीचा प्रश्न ऐरणीवर आला आहे. बसची नियमित तांत्रिक तपासणी, घाटातील धोकादायक वळणांवर सुरक्षा कठडे आणि अन्य आवश्यक उपाययोजनांकडे गांभीर्याने लक्ष देण्याची मागणी पालकांकडून होत आहे.

अपघाताची माहिती मिळताच विद्या प्रतिष्ठानचे खजिनदार

युगेंद्र पवार यांनी घटनास्थळी भेट देऊन पोलिस अधिकाऱ्यांकडून माहिती घेतली तसेच जखमी विद्यार्थ्यांच्या पालकांशी संवाद साधला. उपमुख्यमंत्री सुनेत्रा पवार यांनीही संबंधित शाळेचे मुख्याध्यापक आणि अतिरिक्त पोलीस अधीक्षक यांच्याशी दूरध्वनीवरून संपर्क साधून जखमी विद्यार्थ्यांच्या प्रकृतीची माहिती घेतली. विद्यार्थ्यांना तातडीने आणि आवश्यक वैद्यकीय उपचार मिळावेत, तसेच मदतकार्य व समन्वयाची कार्यवाही करण्याच्या सूचना त्यांनी दिल्या.

पुरंदरमध्ये विद्युत पारेषण प्रकल्पाचा शेतकऱ्यांना धसका

२० गावांतील पाच हजार एकराहून अधिक क्षेत्र बाधित होण्याची शक्यता; हजारो गटांवर परिणामाची भीती

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

सासवड : प्रतिनिधी

पुरंदर तालुक्याच्या पश्चिम भागात प्रस्तावित असलेल्या उच्चदाब विद्युत पारेषण वाहिन्या आणि उपकेंद्रांच्या प्रकल्पामुळे सुमारे २० गावांतील पाच हजार एकराहून अधिक शेतजमीन बाधित होण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे. या प्रकल्पाचा परिणाम एक हजारहून अधिक शेतजमिनींच्या गटांवर होण्याची शक्यता असल्याने शेतकऱ्यांमध्ये अस्वस्थता वाढली आहे. प्रकल्पाच्या संभाव्य परिणामांबाबत शेतकरी संघटित होत असून, प्रशासनाकडून ठोस माहिती व भूमिका स्पष्ट करण्याची मागणी होत आहे.

मांदर, धनकवडी, सुपे खुर्द, काळदरी, घेरा पुरंदर,

पानवडी, भिवडी, कोडीत खुर्द, कोडीत बुद्रुक, पिंपळे, सासवड, जाधववाडी, चांबळी, बोपगाव, झेंडेवाडी, काळेवाडी, पठारवाडी आदी गावांतील शेतजमिनी या प्रकल्पामुळे प्रभावित होण्याची शक्यता व्यक्त केली जात आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनीकडून (महापारेषण) या परिसरात विविध क्षमतेच्या उच्चदाब विद्युत वाहिन्या आणि उपकेंद्रांची उभारणी प्रस्तावित असल्याचे सांगण्यात येत आहे. यामध्ये ४०० केव्ही कोयना-लोणीकंद, ४०० केव्ही सासवड-पुणे ३ तसेच २२० केव्ही सासवड-थेऊर या प्रस्तावित पारेषण मार्गाचा समावेश असल्याची माहिती आहे. या प्रकल्पांसाठी

वनविभागाकडून आवश्यक नाहरकत प्रमाणपत्र मिळविण्याची प्रक्रिया सुरू असल्याचेही सांगण्यात येत आहे.

दरम्यान, महापारेषणचे कार्यकारी अभियंता महेंद्र काटेगे यांनी पुरंदरचे तहसीलदार विक्रम राजपूत यांच्याकडे १९३० पासूनच्या महसूल नोंदी आणि संबंधित ७/१२ उतारे उपलब्ध करून देण्याची मागणी केल्याचे समोर आले आहे. या प्रशासकीय हालचालींमुळे प्रकल्पाची व्याप्ती आणि त्याचा आपल्या जमिनीवर होणारा परिणाम याबाबत शेतकऱ्यांमध्ये अधिक चिंता निर्माण झाली आहे.

शेतकऱ्यांच्या म्हणण्यानुसार, पारेषण वाहिन्यासाठी मनोरे आणि मार्ग निश्चित झाल्यास

शेतीच्या वापरावर, पिकांवर तसेच भविष्यातील जमीनविकासावर परिणाम होण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे प्रकल्पाचा अंतिम आराखडा, बाधित होणाऱ्या जमिनीचे अचूक क्षेत्र, नुकसानभरपाईचे निकष आणि पर्यायी मार्ग याबाबत प्रशासनाने पारदर्शक माहिती घावी, अशी मागणी होत आहे.

दिव्य गराडे आणि वीर भिवडी या जिल्हा परिषद गटातील गावांमध्ये या प्रकल्पाबाबत असंतोष वाढत असल्याचे स्थानिकांकडून सांगितले जात आहे. मात्र, या विषयावर स्थानिक लोकप्रतिनिधी तसेच प्रमुख राजकीय पक्षांची स्पष्ट भूमिका अद्याप समोर आलेली नसल्याने शेतकऱ्यांमध्ये संभ्रम कायम आहे.

दरम्यान, प्रस्तावित पारेषण मार्गामुळे नेमके किती क्षेत्र आणि किती शेतकरी बाधित होणार आहेत, याबाबत अधिकृत अंतिम आकडेवारी अद्याप स्पष्ट झालेली नसल्याने संबंधित यंत्रणेकडून अधिकृत माहिती जाहीर होणे महत्त्वाचे ठरणार आहे.

चौकशी सुरू होण्याआधीच समितीवर संशय? सर्वोच्च न्यायालयाने ठोस आधाराची आठवण करून दिली

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

विद्यार्थी आंदोलनातील हिंसाचाराच्या आरोपांची चौकशी करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाने स्थापन केलेल्या उच्चस्तरीय चौकशी समितीची (HPEC) पुनर्रचना करण्याची मागणी न्यायालयाने फेटाळली. समितीने प्रत्यक्ष चौकशी सुरू करण्यापूर्वीच तिच्या सदस्यांच्या निष्पक्षतेवर प्रश्न उपस्थित करणारे आरोप अंदाज आणि पूर्वग्रहांवर आधारित असल्याचे न्यायालयाने नमूद केले.

सर्वोच्च न्यायमूर्ती जय्यालया बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहना खंडपीठासमोर

सुनावणी झाली. काही निष्पक्षपणे काम करण्याची जबाबदारीही तितकीच महत्त्वाची आहे. आंदोलनातील हिंसाचारासह संवेदनशील प्रकरणात समितीने प्रत्येक बाजूचे म्हणणे ऐकणे, उपलब्ध पुराव्यांची स्वतंत्रपणे तपासणी करणे आणि निष्कर्ष तथ्यांवर आधारित ठेवणे अपेक्षित आहे. न्यायव्यवस्थेवरील विश्वास हा केवळ आदेशाने नव्हे, तर पारदर्शक आणि निष्पक्ष प्रक्रियेतून निर्माण होतो. त्यामुळे समिती कायम ठेवण्याचा निर्णय जितका महत्त्वाचा, तितकीच तिच्या पुढील चौकशीची वस्तुनिष्ठता आणि पारदर्शकता महत्त्वाची ठरणार आहे.

त्याचवेळी समितीला काम करण्याची जबाबदारीही तितकीच महत्त्वाची आहे. आंदोलनातील हिंसाचारासह संवेदनशील प्रकरणात समितीने प्रत्येक बाजूचे म्हणणे ऐकणे, उपलब्ध पुराव्यांची स्वतंत्रपणे तपासणी करणे आणि निष्कर्ष तथ्यांवर आधारित ठेवणे अपेक्षित आहे. न्यायव्यवस्थेवरील विश्वास हा केवळ आदेशाने नव्हे, तर पारदर्शक आणि निष्पक्ष प्रक्रियेतून निर्माण होतो. त्यामुळे समिती कायम ठेवण्याचा निर्णय जितका महत्त्वाचा, तितकीच तिच्या पुढील चौकशीची वस्तुनिष्ठता आणि पारदर्शकता महत्त्वाची ठरणार आहे.

साारंश वृत्त

ज्येष्ठ अभिनेते अनंत नाग यांना दादासाहेब फाळके पुरस्कार जाहीर

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था कन्नड आणि हिंदी चित्रपटसृष्टीतील ज्येष्ठ अभिनेते अनंत नाग यांना २०२४ सालचा दादासाहेब फाळके पुरस्कार देऊन गौरविण्यात येणार आहे. केंद्र सरकारने बुधवारी, १६ सप्टेंबर २०२६ रोजी ही घोषणा केली. पाच दशकांहून अधिक काळ चित्रपटसृष्टीत उल्लेखनीय योगदान देणाऱ्या अनंत नाग यांनी २५० हून अधिक चित्रपटांमध्ये भूमिका साकारल्या आहेत.

‘मिन्चिना ओटा’, ‘हंसगीत’, ‘अंकुर’ आणि ‘मथन’ यांसारख्या गाजलेल्या चित्रपटांमधील त्यांच्या अभिनयामुळे त्यांनी हिंदी तसेच कन्नड चित्रपटसृष्टीत स्वतंत्र ओळख निर्माण केली. चित्रपटांसोबतच रंगभूमीवरील योगदानासाठीही अनंत नाग ओळखले जातात.

दूरदर्शनवरील लोकप्रिय मालिका ‘मालगुडी डेज’मध्येही त्यांनी काम केले होते. आर. के. नारायण यांच्या प्रसिद्ध साहित्यकृतीवर आधारित या मालिकेचे दिग्दर्शन त्यांचे बंधू आणि प्रसिद्ध दिग्दर्शक शंकर नाग यांनी केले होते. त्यामुळे ‘मालगुडी डेज’मधील त्यांचा सहभाग त्यांच्या कारकिर्दीतील आणखी एक महत्त्वाचा टप्पा मानला जातो.

७८ वर्षीय अनंत नाग यांचा अभिनयप्रवास भारतीय चित्रपटसृष्टीतील विविध टप्प्यांचा साक्षीदार राहिला आहे. पाच दशकांच्या कारकिर्दीत त्यांनी व्यावसायिक चित्रपटांसोबतच आशयघन आणि कलात्मक सिनेमांमध्येही काम केले. विविध भाषांमधील चित्रपट, संग्रहणी आणि दूरदर्शन या तिन्ही माध्यमांमध्ये त्यांनी आपली छाप उमटवली आहे. दादासाहेब फाळके पुरस्काराच्या घोषणेमुळे त्यांच्या प्रदीर्घ कलाप्रवासाचा राष्ट्रीय पातळीवर गौरव झाला आहे.

‘द्रुम्पांसमोर मोदी सरकारची शरणागती’; यूपीआय शुल्कावरून राहुल गांधींचा घणाघाती हल्ला

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था यूपीआय व्यवहारांवरील नव्या शुल्काच्या मुद्द्यावरून केंद्रातील नरेंद्र मोदी सरकार आणि काँग्रेसमध्ये संघर्ष तीव्र झाला आहे. लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी बुधवारी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्यावर तीव्र शब्दांत टीका करत, अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प

यांच्या दबावापुढे सरकार हुकल्याचा आरोप केला आणि नव्या शुल्काचा निर्णय तातडीने मागे घेण्याची मागणी केली. राहुल गांधी यांनी समाजमाध्यमावर प्रसिद्ध केलेल्या व्हिडिओमध्ये मोदींवर ‘द्रुम्पांसमोर लोटांगण घालण्याचा’ आरोप करत, यूपीआयवर ‘कर’ लावून त्यातून अमेरिकेला मोठ्या प्रमाणात पैसा मिळवून दिला जात

असल्याचा दावा केला. वादाच्या केंद्रस्थानी १ ऑक्टोबरपासून लागू होणारा मर्चंट डिस्काउंट रेट (एमडीआर) आहे. नव्या व्यवस्थेनुसार दोन हजार रुपयांपेक्षा अधिक रकमेच्या काही व्यापारी यूपीआय व्यवहारांवर ०.४ टक्के एमडीआर आकारला जाणार आहे. ७५ हजार रुपये किंवा त्यापेक्षा अधिक व्यवहारांसाठी हा शुल्कभार ३०० रुपयांपर्यंत

मर्यादित असेल. मात्र, हा शुल्क ग्राहकांकडून घेतला जाणार नसल्याचे केंद्र सरकारने स्पष्ट केले आहे. व्यक्ती-ते-व्यक्ती यूपीआय व्यवहारही विनाशुल्क राहणार आहेत. केंद्र सरकारने राहुल गांधी आणि काँग्रेसचे आरोप फेटाळले आहेत. अर्थ मंत्रालयाच्या म्हणण्यानुसार, एमडीआर हा कर नसून पेमेंट व्यवस्थेतील सहभागी

घटकांमध्ये वितरित होणारा शुल्क आहे. बँकांना व्यापाऱ्यांकडून हा खर्च ग्राहकांवर टाकता येणार नसल्याचेही सरकारने म्हटले आहे. तसेच यूपीआय शुल्काचा निर्णय कोणत्याही परदेशी दबावामुळे घेतलेला नसून भारताने स्वतंत्रपणे घेतल्याचा सरकारचा दावा आहे. दरम्यान, यूपीआयच्या शुल्कमुक्त व्यवस्थेत

झालेला हा बदल सहा वर्षांहून अधिक काळानंतर होत आहे. त्यामुळे व्यापारी संघटना आणि काही उद्योग क्षेत्रांकडूनही चिंता व्यक्त करण्यात आली आहे. विशेषतः कमी नफ्यावर व्यवसाय करणाऱ्या छोट्या व्यापाऱ्यांवर शुल्काचा अप्रत्यक्ष परिणाम होण्याची शक्यता व्यक्त केली जात आहे.

ऑगस्ट २०२६ मध्ये यूपीआयवर तब्बल २४५ कोटी व्यवहार नव्हे, तर २४,५०८.९६ लाख म्हणजे सुमारे २४.५ अब्ज व्यवहार झाले आणि त्यांची एकूण किंमत सुमारे २९.८२ लाख कोटी रुपये होती. त्यामुळे यूपीआय शुल्काचा प्रश्न आता केवळ आर्थिक व्यवहारांचा न राहता डिजिटल अर्थव्यवस्था, व्यापारी खर्च आणि भारताच्या पेमेंट व्यवस्थेच्या भवितव्याशी जोडला गेला आहे.

घोषणापत्रांनाही ‘फॉर्मेट’ची गरज? निवडणूक आश्वासनांवर सर्वोच्च न्यायालयात सुनावणीचा मार्ग

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नवी दिल्ली । प्रतिनिधी निवडणुकीच्या काळात राजकीय पक्षांकडून जाहीर होणाऱ्या घोषणापत्रांमधील आश्वासने, धोरणे आणि आर्थिक दावे मतदारांसमोर स्पष्टपणे मांडले जावेत, यासाठी घोषणापत्रांचा प्रमाणित नमुना निश्चित करण्याची मागणी आता सर्वोच्च न्यायालयाच्या दारात पोहोचली आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने बुधवारी, १६ सप्टेंबर २०२६ रोजी या मागणीवरील याचिका सुनावणीसाठी सूचीबद्ध करण्यास सहमती दर्शवली.

मुख्य न्यायाधीश सूर्यकांत यांच्या अध्यक्षतेखालील खंडपीठासमोर अधिवक्ता अश्विनी कुमार उपाध्याय यांनी या याचिकेचा उल्लेख केला. २०२२ मध्ये दाखल करण्यात आलेल्या याचिकेत कायदा आणि न्याय मंत्रालयाने राजकीय पक्षांच्या

घोषणापत्रांसाठी योग्य आणि प्रमाणित स्वरूप तयार करण्याच्या दिशेने पावले उचलावीत, अशी मागणी करण्यात आली होती. यामागील प्रमुख मुद्दा म्हणजे निवडणुकीपूर्वी राजकीय पक्षांनी केलेली आश्वासने मतदारांना सुस्पष्ट, तुलनात्मक आणि व्यवस्थित पद्धतीने उपलब्ध व्हावीत.

उपाध्याय यांनी न्यायालयासमोर न्यायालयीन प्रक्रियेचे उदाहरण दिले. सर्वोच्च न्यायालय आणि उच्च न्यायालयांमध्ये दैनंदिन कामकाजाची माहिती देण्यासाठी कारणसूची म्हणजेच ‘कांजलिस्ट’ ठरावीक आणि संरचित पद्धतीने तयार केली जाते. त्याच धर्तीवर राजकीय पक्षांच्या घोषणापत्रांसाठीही एकसमान रचना असावी, असा त्यांचा युक्तिवाद आहे.

तर्कसंगत आश्वासनांबाबत राजकीय पक्षांना अधिक उत्तरदायी करण्याचा मुद्दाही उपस्थित करण्यात आला आहे. मात्र, न्यायालयाने अद्याप या मागण्यांवर कोणताही अंतिम निर्णय दिलेला नाही. सध्या केवळ याचिका सुनावणीसाठी सूचीबद्ध करण्यास सहमती देण्यात आली आहे.

घोषणापत्रांमध्ये आश्वासने, त्याची अंमलबजावणी, संभाव्य आर्थिक परिणाम आणि धोरणात्मक उद्दिष्टे याबाबत अधिक स्पष्टता आणण्याची ही मागणी निवडणूक प्रक्रियेतील मतदारांना माहितीपूर्ण निर्णय घेण्यासाठी आवश्यक माहिती कशी उपलब्ध करून देली, या व्यापक प्रश्नाशी जोडली गेली आहे. आगामी सुनावणीत या मागणीची कायदेशीर व्याप्ती आणि निवडणूक प्रक्रियेत न्यायालयाची भूमिका यावर लक्ष राहणार आहे.

छोट्या निर्यातदारांना मोठा दिलासा; 3 लाखांपर्यंतच्या निर्यातीसाठी नोंदणी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था लघु उद्योजक आणि पहिल्यांदाच निर्यात व्यवसायात उतरणाऱ्या व्यावसायिकांवरील अनुपालनाचा बोजा कमी करण्यासाठी केंद्र सरकारने निर्यात नियमांमध्ये महत्त्वाचा

बदल केला आहे. ३ लाखांपर्यंत म्हणजेच सुमारे ३,१२५ डॉलर मूल्याच्या निर्यात मालासाठी नोंदणी प्रमाणपत्राची आवश्यकता माफ करण्यात आली आहे. सरकारने बुधवारी या निर्णयाची माहिती दिली.

नोंदणी, प्रमाणपत्रे आणि कागदपत्रांच्या प्रक्रियेमुळे छोट्या व्यावसायिकांना अनेकदा अतिरिक्त वेळ आणि खर्चाचा सामना करावा लागतो. विशेषतः बाजारपेठेत पहिल्यांदाच उतरणाऱ्या निर्यातदारांसाठी ही प्रक्रिया अडथळा ठरत असल्याचे चित्र आहे. नव्या

निर्यातमुळे अशा छोट्या मूल्याच्या व्यवहारांसाठी अनुपालनाची प्रक्रिया तुलनेने सुलभ होण्याची अपेक्षा आहे. विदेश व्यापार धोरणातील दुरुस्तीअंतर्गत ही सूट लागू करण्यात आली असून, कमी मूल्याच्या मोठ्या संख्येने होणाऱ्या निर्यात

व्यवहारांना त्याचा लाभ मिळण्याची शक्यता आहे. पोस्ट, कुरिअर आणि ई-कॉमर्सच्या माध्यमातून होणाऱ्या निर्यातीला विशेषतः यामुळे चालना मिळू शकते. सरकारकडून गेल्या काही वर्षांत निर्यात प्रक्रियेत कागदपत्रे कमी करणे, ऑनलाइन प्रक्रिया

वाढवणे आणि व्यवहार खर्च घटवण्यावर भर दिला जात आहे. विदेश व्यापार धोरण २०२३मध्येही ‘इज ऑफ डुइंग बिझनेस’ आणि अनुपालनाचा खर्च कमी करण्याला प्राधान्य देण्यात आले होते. मात्र, नोंदणी प्रमाणपत्राची अट शिथिल

झाली असली तरी इतर लागू असलेले सीमाशुल्क, कर आणि निर्यात नियम कायम राहणार आहेत. त्यामुळे हा निर्णय संपूर्ण प्रक्रियेतील अडथळे संपवणारा नसून छोट्या निर्यातदारांसाठी अनुपालन सुलभ करण्याच्या दिशेने उचललेले पाऊल आहे.

“त्या १२ मागण्या नेमक्या कोणत्या, सरकारने त्यापैकी काय मान्य केले आणि काय नाकारले? जनतेला सांगा”, काँग्रेस नेत्याचा सवाल

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई । प्रतिनिधी मनोज जरांगे पाटील यांनी मराठा आरक्षणासह इतर मागण्यांसाठी मुंबईत उपोषण करण्याची घोषणा केली. अंतरवाली सराटीतून मुंबईकडे निघाल्यानंतर राज्यातील राजकारण तापले आहे. जरांगेच्या काही मागण्या मान्य करण्यात आल्याचे महाराष्ट्र सरकारकडून वारंवार सांगितले जात असून, याबद्दल आता काँग्रेसचे आमदार विजय

वडेटीवार यांनी प्रश्न उपस्थित केले आहेत. कोणत्या मागण्या मान्य केल्या आणि कोणत्या मागण्या नाकारल्या, हे सरकारने जनतेला सांगावे, असे वडेटीवार म्हणाले आहेत. कुणबी नोंदी असलेल्या मराठा समाजातील व्यक्तींना ओबीसीतून आरक्षण देण्याची मागणी जरांगे यांनी केली आहे. त्यासाठी नोंदी असलेल्यांना तसे जात आरक्षण देण्यावर त्यांनी जोर दिला आहे. जरांगे यांनी पुन्हा

एकदा मुंबईत उपोषणाची घोषणा केली असून, त्यांच्या मराठ्यांना ओबीसीतून आरक्षण देण्याच्या मागणीला विरोध होत आहे. अशातच विजय वडेटीवार यांनी भूमिका मांडली आहे. १२ मागण्या कोणत्या, नाकारलेल्या मागण्या कोणत्या? विजय वडेटीवार म्हणाले आहेत की, “मराठा आरक्षणाच्या प्रश्नावर सरकारने पारदर्शकता दाखवावी!

मनोज जरांगे पाटील यांच्या अनेकदा अतिरिक्त वेळ आणि खर्चाचा सामना करावा लागतो. विशेषतः बाजारपेठेत पहिल्यांदाच उतरणाऱ्या निर्यातदारांसाठी ही प्रक्रिया अडथळा ठरत असल्याचे चित्र आहे. नव्या

वडेटीवार यांनी सरकारला विचारले आहे. सरकारने घटनात्मक भूमिका स्पष्ट करावी. “ज्यांच्या ऐतिहासिक नोंदी कुणबी म्हणून उपलब्ध आहेत, त्यांना नियमानुसार कुणबी प्रमाणपत्र देण्यास ओबीसी समाजाचा विरोध असण्याचे कारण नाही. मात्र नव्या गॅझेट, नोंदी आणि त्यावर आधारित मागण्यांबाबत सरकारने

कायदेशीर आणि घटनात्मक भूमिका स्पष्ट केली पाहिजे”, अशी मागणी वडेटीवार यांनी केली आहे. “मराठा आणि ओबीसी समाजामध्ये गैरसमज निर्माण होतिल किंवा सामाजिक संघर्ष वाढेल, अशी परिस्थिती निर्माण होता कामा नये. भावनिक वातावरणाऐवजी पारदर्शकता आणि संविधानिक प्रक्रियेच्या आधारे निर्णय घेणे ही सरकारचा जबाबदारी आहे”, असेही

वडेटीवार म्हणाले आहेत. राजकारण न करता समाजाच्या हक्कांचे संरक्षण “ओबीसींच्या आरक्षणाला कोणताही धक्का न लावता मराठा आरक्षणाचा प्रश्न कायदेशीर आणि घटनात्मक चौकटीत सोडवला पाहिजे. सरकारने राजकारण न करता दोन्ही समाजांच्या हक्कांचे संरक्षण होईल, अशा पद्धतीने आपली भूमिका स्पष्ट करावी”, असे विजय वडेटीवार म्हणाले आहेत.

शाळांतील ‘कागदी’ मासिक पाळी स्वच्छता उघडकीस! सर्वोच्च न्यायालयाने राज्यांना सुनावले; आता आकडे नव्हे, जमिनीवरील वास्तव दाखवा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था शाळांमध्ये किशोरवयीन मुलींसाठी मासिक पाळी स्वच्छतेच्या सुविधा उपलब्ध असल्याचे सरकारी अहवाल सांगत असले, तरी प्रत्यक्ष परिस्थिती किती वेगळी आहे, यावर सर्वोच्च न्यायालयानेच गंभीर प्रक्षिब्ध उपस्थित केले आहे. न्यायमूर्ती जे. बी. पाटीलवाला आणि न्यायमूर्ती आर. महादेवन यांच्या खंडपीठाने राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांकडून दाखल करण्यात आलेल्या अनुपालन अहवालांवर तीव्र नाराजी व्यक्त केली. काही अहवालांमध्ये प्रत्यक्ष परिस्थिती तपासण्याऐवजी केवळ

औपचारिकता पूर्ण केल्याचे दिसते, अशी न्यायालयाची निरीक्षणे आहेत. त्यामुळे आता ‘किती सुविधा दिल्या’ यापेक्षा ‘किती शाळांमध्ये सुविधा अजूनही नाहीत आणि त्या का नाहीत’ याचा हिशेब राज्यांना घावा लागणार आहे. हा प्रश्न डॉ. जया ठाकूर विरुद्ध भारत सरकार या प्रकरणातील सर्वोच्च न्यायालयाच्या जानेवारी २०२६ मधील व्यापक निर्देशांशी संबंधित आहे. न्यायालयाने इयत्ता सहावी ते बारावीपर्यंतच्या मुलींसाठी देशभरातील सरकारी तसेच खासगी शाळांमध्ये मासिक पाळी स्वच्छतेची प्रभावी व्यवस्था करण्याचे निर्देश दिले

होते. प्रत्येक शाळेत कार्यरत स्वतंत्र स्वच्छतागृहे, वापरण्यायोग्य पाणी, साबणासह हात धुण्याची सुविधा, मोफत मासिक पाळी शोषक साधने, ‘मासिक पाळी स्वच्छता व्यवस्थापन’ कक्ष आणि सुरक्षित कचरा विल्हेवाट व्यवस्था असावी, असे निर्देश देण्यात आले होते. मात्र, सप्टेंबरमधील अनुपालन तपासणीने सरकारी आकडेवारीच्या विश्वासाहतेवरच प्रश्न उपस्थित केला. केंद्राच्या प्रतिज्ञापत्रानुसार मुलींसाठी कार्यरत होणे बाकी असलेल्या ३९,३९९ स्वच्छतागृहांपैकी ३०,४५८ बांधण्यात आली होती, ४,२३६ बांधकामाधीन

होती, तर ४,७५५ बी अद्याप तफावत होती. म्हणजेच सुविधा निर्माण करण्याची प्रक्रिया सुरू असली तरी ‘सर्व शाळांमध्ये सुविधा उपलब्ध’ असा सरसकट दावा करण्याइतकी परिस्थिती अद्याप नाही. न्यायालयाने काही राज्यांच्या अहवालांमधील विसंगतीही अधिरेक्षित केली. आसाममधील हात धुण्याच्या सुविधांची आकडेवारी शाळांच्या एकूण संख्येशी जुळत नव्हती. तामिळनाडूने काही बाबतीत पूर्ण कवरेजचा दावा केला असला तरी स्वतंत्र स्वच्छतागृहांची संख्या एकूण शाळांच्या तुलनेत कमी होती. कर्नाटक, जम्मू-काश्मीर, ओडिशा

आणि अरुणाचल प्रदेशातील मासिक पाळी शोषक साधनांच्या उपलब्धतेच्या दावांवरही न्यायालयाने प्रश्न उपस्थित केले. बिहार, गुजरात, दिल्ली, झारखंड, राजस्थान आणि उत्तर प्रदेशातील कचरा विल्हेवाट व्यवस्थेच्या आकडेवारीतही तफावत आढळली. यापुढे मात्र केवळ ‘होय’ किंवा ‘नाही’ अशा उत्तरांनी काम भागणार नाही. राज्यांना आता किती शाळांमध्ये कार्यरत स्वच्छतागृहे नाहीत, पाण्याची सुविधा नाही, गोपनीयता किंवा दिव्यांग विद्यार्थिनींसाठी सुलभता नाही, मासिक पाळीची साधने उपलब्ध नाहीत किंवा कचरा विल्हेवाट व्यवस्था अपुरी आहे, याचा स्वतंत्र तपशील घावा

लागेल. त्यासोबत प्रत्येक वृत्तीचे कारण आणि ती दूर करण्यासाठी लागणारा कालावधीही सांगवा लागेल. न्यायालयाने जिल्हा शिक्षण अधिकाऱ्यांना शिक्षकांची पथके तयार करून शाळांमध्ये अचानक तपासणी करण्याचेही निर्देश दिले आहेत. या तपासण्यांमध्ये विद्यार्थिनींचा अभिप्राय घेण्यावर भर असेल. म्हणजेच सरकारी फाईलमधील आकडे आणि शाळेतील प्रत्यक्ष अनुभव यांची पडताळणी आता आवश्यक ठरणार आहे. विशेष गरज असलेल्या मुलींकडे दुर्लक्ष होऊ नये, याबाबतही न्यायालयाने राज्यांना स्पष्टपणे अधिक दक्ष राहण्यास

सांगितले. याशिवाय मासिक पाळीच्या कचऱ्याचा पर्यावरणीय परिणाम लक्षात घेऊन न्यायालयाने पूर्वीच्या ‘ऑक्सो-बायोडिग्रेडेबल’ सॅनिटरी नॅपकिनच्या अटीत बदल केला आहे. आता जैवघटनशील, जैवसुसंगत आणि कंपोस्ट करता येणारे सॅनिटरी नॅपकिनस वापरण्याची तरतूद करण्यात आली असून त्यासाठी आयएसओ १७०८८ आणि आयएस ५७०९ मानकांचा संदर्भ देण्यात आला आहे. बांबू, ताग, केळी, स्टार्च आणि मक्यापासून तयार होणाऱ्या पर्यावरणपूरक पर्यायांना प्रोत्साहन देण्याचेही न्यायालयाने सुचवले आहे.

